

SÆT SKOLEN I
BEVÆGELSE!

TEKSTFREMSTILLING

DANSK 7.-9. KLASSE

WWW.SÆTSKOLENIBEVÆGELSE.DK

Udgivet af Dansk Skoleidræt
Marts 2014

1. udgave, 1. oplag
Trykt i 500 stk.

Forfattere: Lene Faaborg Stenger, Tønder Ungdomsskole og Tine Vind Bromerholm.

Grafisk design: Berens Bureau

Illustration: Line Jensen, Smoke & Mirrors Studio

Materialet er udgivet med støtte fra Nordea-fonden og Undervisningsministeriets udlofningsmidler.
Materialet kan downloades fra Materialeplatformen® og fra www.sætskolenibevægelse.dk

Signaturforklaring

Fagligt fokus

Område

Materialer

Tid

FORORD

Alle elever har behov for at røre sig - uanset klassetrin. På overbygningen kan det dog være en udfordring at koble faglig læring med bevægelse, fordi læringsmålene for de ældste elever bliver mere komplekse. Samtidig kræver et øget antal tests og afgangsprøver ekstra fokus. Bevægelse er dog stadigvæk en vigtig ting, som kan skabe liv og luft til hjernen - og faktisk skærpe koncentrationen også hos de ældste elever.

Bevægelse i undervisningen med fokus på faglige mål og kompetencer kan være en kærkommen variation i den ellers bogligt orienterede læring og fordybelse, som kendetegner overbygningen.

Hæftet her er et i en serie på tre, som har overskrifterne "Geometri og måling", "Ligninger og brøker" samt "Regnestrategier". Alle hæfter tager udgangspunkt i, at det er sundt, sjovt og socialt at bevæge sig - også i de ældste klasser. Der er masser af faglig læring og træning af allerede lært stof i øvelserne, og de giver overskud til en længere skoledag, hvor hovedet også skal kunne modtage undervisning hen på eftermiddagen.

Udgangspunktet for øvelserne er Fælles Mål fra 2014. Brug øvelserne som et supplement til den øvrige undervisning og inddrag dine elever så meget som muligt i forberedelserne. Alle øvelser er skræddersyet til overbygningen, men kan med få justeringer også bruges på mellemtrinnet.

Rigtig god fornøjelse med at sætte skolen i bevægelse!

TA' EN OMGANG

Ordforråd og variation i skrift

Post-it sedler med ord, post-it sedler med fagspecifikke forklaringer på ordet samt blanke post-it sedler

Klasselokale

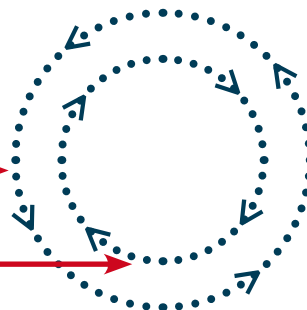

10 min.

ØVELSENS FORLØB

Der stilles op i 2 cirkler med lige mange elever i hver. En indercirkel og en ydercirkel.

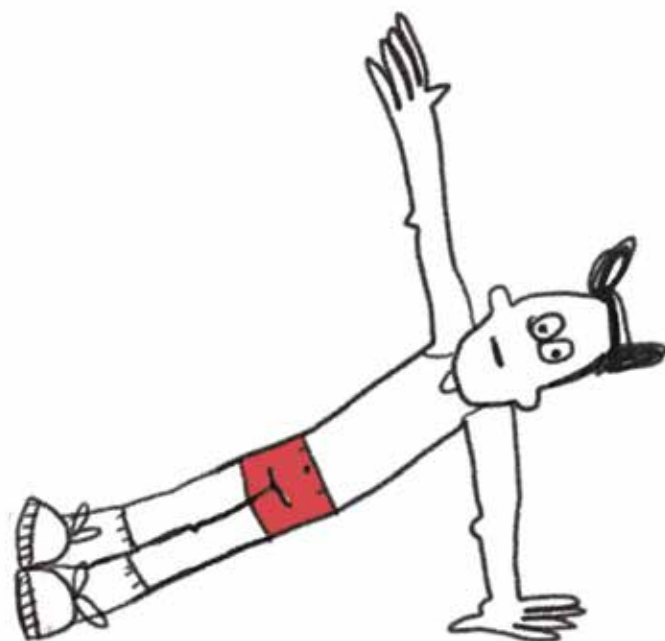
Går mod uret og har ord

Går med uret og har fagspecifikke forklaringer

Eleverne i ydercirklen er udstyret med en post-it seddel, hvor der står et ord (det kan være fagspecifikke ord, man ønsker eleverne skal kunne). Eleverne i indercirklen er udstyret med en post-it seddel, hvor der er en fagspecifik forklaring på et ord. Cirklerne går rundt hver sin vej. Når læreren giver signal, stopper man op ud for en og tjekker, om ord og forklaring passer sammen. Hvis et par passer sammen, går parret ud for at lave en tredje post-it seddel med en forklaring på ordet og et eksempel på ordet i en sætning.

De 3 post-its hænges op samlet på væggen eller på et skema lavet med de 3 kategorier. Det samme ord og forklaring kan godt optræde mere end en gang, så er sandsynligheden større for at ramme en tilsvarende post-it. De, der står tilbage i cirklen, hvor ord og forklaring ikke passer sammen tager igen en omgang.

Der fortsættes, indtil alle har fundet sammen i par, eller post-it sedlerne er brugt. Når/hvis flere skal tilbage til legen, kan der udleveres nye post-it sedler, men pas på det ikke bliver tydeligt, hvem man evt. skal finde frem til i cirklen.

Til slut går eleverne rundt og tjekker, om ord og ordforklaring passer sammen.

Variation:

- > Kortene kan indeholde grammatikspørgsmål eller spørgsmål til teksten (handlingsforløb, sprog, tid, sted og miljø, personer, synsvinkel, fortæller).

FYLD DIN PLADE

Fagsproglige begreber – antonymer/synonymer

Banko-plader med forskellige ord, kegler, kort med forskellige antonymer til ordene på bankopladerne, blyanter

Klasselokale eller gymnastiksal/udeområde

10-20 min.

ØVELSENS FORLØB

Eleverne går sammen to og to. Parrene får udleveret en bankoplade med felter, hvor der på nogle af felterne står forskellige ord, som de skal ud at finde antonymer til. Antonymerne er gemt under keglerne, som eleverne skal vippe for at se, hvilket ord, der er gemt under dem. Hvis der er et antonym til et af de ord, der er på bankopladen, skrives det på bankopladen ved siden af det pågældende antonym. Når alle ord er fundet, får man en ny plade.

Eks på bankoplade:

			mæt			oppe
ebbe				under		
		fjende				
	varm				dag	

Variation:

- > Synonymer.
- > Metaforer.
- > Talemåder: Første del af talemåden på kortet - den sidste del under keglen.
- > På kortene kan der også stå en bevægelsesopgave, man skal løse, inden man går videre.

GÅ BAG OM RYGGEN

Ordforråd og variation i skrift

Sedler med ord og sikkerhedsnåle

Klasselokale

10-15 min.

ØVELSENS FORLØB

Eleverne deles op i to hold. Alle elever får sat et ord på ryggen med en sikkerhedsnål. Inden ordet sættes på, får eleven mulighed for at kende til ordets betydning. Det gælder nu om, at holdene skal se det andet holds ord og finde forklaringen på ordene.

Hvis en fra det andet hold råber ens navn og ordets betydning, må det andet hold tage ens ord. Man må gerne forsøge at skjule sit ord ved at gå baglæns eller dreje omkring. Når man har mistet sit ord, løber man hen til læreren for at få et nyt ord på ryggen. Når man har erobret et ord, lægges det ved holdets "base". Det gælder om at erobre flest ord.

Der er mulighed for at slå et ord op i ordbogen/på pc/på tablet, men så "tvinges" man også til at stå stille, og de andre kan se ens ord.

Efterfølgende bruges ordene til at lave sætninger eller en historie.

Variation:

- > Der kan stilles krav til, at man skal udføre en øvelse, inden man må hente et nyt ord.
- > Der kan stå indledningen på en talemåde, og det andet hold skal sige den sidste del af talemåden for at få sedlen.
- > Antonymer/synonymer.

SPION-JAGT

Ordforråd og variation i skrift

Udvalgte ord på fx post-its, små ark papir, blyanter, kasser/spande med tallene 1-3

Klasselokale, gangarealer, garderobe eller udeområde

20-25 min.

ØVELSENS FORLØB

Der er "gemt" ord på et område. Det kan være ord fra bestemte ordklasser eller fra tekster. Alle elever er spioner med en mission; nemlig at finde de sværeste ord og skrive dem ned. Man må kun bevæge sig lydløst og langs væggen - som "ægte" spioner. Ordene skal kategoriseres og placeres i kasserne med tal på. De ukendte ord i kasse 3 og de lidt kendte i kasse 2 og de kendte i kasse 1. Dette bruges efterfølgende i opsamlingen og forklaringen af ordene på klassen.

Variation:

- > Klassen deles i to eller flere hold, og de er forskellige spiongrupper, der hver har 3 kasser. Det gælder om at finde flest ord og evt. skrive nogle sætninger med dem (det kan gøres af et par strateger eller MI5-personer).
- > Byt roller, så alle både prøver at være spioner og strateger.
- > Byg nye ord i sprogfag eller nye begreber.
- > Der kan bruges ordsprog/talemåder.

SCOR ET NYT ORD

Fagsproglige begreber/ord og variation i skrift

Blød bold, ordbøger (evt. elektroniske), papir, blyant, forberedte ord

Klasselokale eller udendørs

20-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Alle i klassen placerer sig i en rundkreds med god afstand mellem benene, således at fødderne står helt tæt imod sidemandens og egne ben er spredte, så de skaber et "mål". Den ene hånd må bruges som "målmand", den anden hånd skal være bag ryggen. Bolden sættes i gang og triller på gulvet. Man puffer til den med med flad hånd, og så gælder det om at få scoret i et af de andre "mål".

Ved scoring skal den person, der blev scoret, gå ud af rundkredsen, vælge et af de forberedte ord og slå det op. Herefter skrives ordet ned samt betydningen af ordet. Der kan findes flere ord, som bruges i en skriveopgave bagefter. De øvrige i kredsen kan fortsætte, indtil der kun er to personer tilbage.

Alle de nye ord skal præsenteres og forklares for hele klassen.

Variation:

- > Ordene kan vælges af eleverne på forhånd.
- > Lav en bevægelse for hvert bogstav i ordet.

SIG DET SÅ..!

Formulering af ord og begreber

A4 ark med nye, svære ord

Klasselokale

20 min.

ØVELSENS FORLØB

Inden aktiviteten bruges skal klassen have et vist kendskab til de nye ord. Klassen deles i to hold. 3 personer fra det ene hold begynder. Den ene person(1.) holder et ark med et ord, den 2. står med ryggen til (skal gætte gætter ordet), og den sidste(3.) (forklarer ordet). Aktiviteten kører på tid - 3 min. til hvert hold. Det er meningen, at der skal gættes flest ord på tid. Skift til 3 nye personer fra det andet hold, når første tidsperiode er gået.

Forklaringen på ordet *analyse* kunne fx lyde: "*det er noget, vi bruger i dansktimerne, når vi har læst en roman, der er noget med personer, tid, miljø, vi bruger det til eksamen...*"

OPSTILLING

DE 2 HOLD SIDDER HER

2. person står her med ryggen mod 1. person

1. person står her med ordet på et ark, front mod holdene

3. person står med front mod holdene og forklarer ordet

Variation:

- > Eleverne kan selv være med til at vælge svære ord fra ordbogen/tekster.
- > Repetition af en tidligere læst tekst, hvor gammeldags ord indgår.
- > Norske, svenske ord.
- > Skriftelige formuleringer.

MAL DIT SPROG I "FARVER"

Skriftligt udtryk med variation og disponering

Kort med korte sætninger, blyanter og papir

Klasselokale

10-15 min.

ØVELSENS FORLØB

Alle får tildelt et tillægsord og en bingoplade med korte sætninger. Tillægsordene kan fx være fantastisk, langsom, glad osv. Eleverne går rundt mellem hinanden. Når man møder en, spørger man til tillægsordet og skriver det på sin bingoplade, så det giver mening. Ordet må gerne bøjes.

Eks. på bingoplade:

Drengen spillede <i>fantastisk</i> fodbold	Den <i>glade</i> kone(n) gik en tur	Bolden trillede
Manden så hændelsen	Tiden gik <i>langsomt</i>	De stoppede på gaden
Hunden løb videre	"Kom", sagde hun	De snakkede med chaufføren

Når kortet er fyldt med tillægsord, går eleverne sammen to og to. Parrene prøver at sætte sætningerne sammen, så det bliver en historie. Der må gerne fyldes yderligere på og suppleres med flere tillægsord/sætninger osv.

Variation:

> Når historien er færdig, kan den fortælles eller vises som et dramastykke.

SKRIVELØB

Skriftligt udtryk med variation og disponering

Kegler til markering af 3 zoner, kegler med tal og opgaver

Gymnastiksal eller udeområde

30-50 min.

ØVELSENS FORLØB

Området deles i 3 felter. Det midterste felt er størst. I de to yderste felter er der opstillet 8 kegler i hvert felt, hvorunder der er placeret opgaver. Keglerne har numre - de ulige kegler/opgaver ligger i det ene yderste felt, og de lige kegler/opgaver ligger i det modsatte felt.

OPGAVEEKSEMPEL

Bevægelsesopgaver

- 1 - kravle
- 2 - gå
- 3 - gadedrengeløb
- 4 - freestyle
- 5 - krabbegang
- 6 - sidehop
- 7 - alm. løb
- 8 - krydsløb

Eleverne går sammen to og to og får udleveret et kort, hvor de kan se, hvilken opgave de skal starte ved. På kortene er tallene fra 1-16.

Ved opgaverne er der små skriveopgaver, og der står, hvordan man skal bevæge sig ned i den anden ende til det næste tal.

OPGAVEEKSEMPEL

Skriveopgaver:

- > Fortæl en persons historie: Skriv ud fra et portrætbillede, hvordan personen ser ud, hvordan personen er som menneske, hvad personen tænker, og hvordan personen har det. Brug så mange tillægsord og beskrivende udsagnsord som muligt.
- > Lav en leksikonside: Stav dit navn bagfra. Vælg hvad dit bagvendte navn kan betyde. Er det et sted, et dyr eller et begreb? Beskriv, hvad det betyder. Du må gerne lave en illustration til.
- > Skriv et postkort til en veninde.
- > Lav en anmeldelse. Skriv en anmeldelse på den seneste film, du har set.
- > Skriv en kort tekst, hvor du bruger så mange sanser som muligt.
- > Omskriv et antal sætninger fra direkte til indirekte tale.

Aktiviteten kan fortsætte, indtil alle har løst alle opgaver, eller et tidsrum kan aftales. Efterfølgende kan teksterne gennemgås på klassen eller i grupper.

Variation:

- > Eleverne løber enkeltvis. Der kan være en fanger i det midterste felt. Hvis man bliver rørt af denne, skal man bytte roller. Dvs. den fangede skal aflevere sit kontrol-kort og bliver nu fanger, og den tidligere fanger skal fortsætte med kortet. Eleverne har fred /helle i de to yderste zoner.
- > Opgaverne kan indeholde grammatiske opgaver, tegnsætningsopgaver eller opgaver til en tekst.

SØG! SKRIV! SPÆN!

Skriftligt udtryk med variation og disponering

Sedler med ord, opgaver med bogstaver på bagsiden, papir og blyant

Klasselokale eller et større område

15-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Eleverne går sammen to og to. Parrene får udleveret en seddel, hvor der fx står JUNI (der står ikke det samme ord på alle sedler - dette giver muligheder for differentiering) samt papir og blyant. Rundt omkring ligger opgaver, hvor et af bogstaverne, som er i JUNI, optræder på bagsiden af kortet (bogstavet vender opad). Det gælder om at løse de opgaver, hvor bogstavet optræder i ordet. Opgaven indeholder både en skriveopgave og en bevægelsesopgave. Når en opgave er løst, må man gå videre til næste opgave/bogstav.

Der skal være mindst ligeså mange opgaver, som der er bogstaver i samtlige af de ord, der er skrevet på sedlerne (hvis ordet fx er SOMMER, skal der være to M-opgaver).

Variation:

- > Forskellige grammatikopgaver/ opgaver om sprogrigtighed.
- > Opgaver vedrørende genrer/tekst.

OPGAVEEKSEMPEL

J: Skriv en kort tekst med både korte og lange periodelængder (periodelængde = tekst mellem 2 punktummer).

Lav 8 sidehop til venstre og tilbage igen, ned og rør gulvet med fingrene 8 gange.

U: Lav følgende sætninger om ved at placere andre ord i forfeltet, så fx tiden bliver fremhævet. Kravl under bordet 3 gange.

N: Erstat nogle af punktummerne i den vedlagte tekst med kommaer. Gå trillebør med din makker.

I: Se på billedet; hvilken historie fortæller det? Hvordan slutter historien? Gå krabbegang op til tavlen og tilbage, snur rundt om dig selv 5 gange hver vej.

AKTIV SKRIVNING

Skriftligt udtryk med variation og tilpasset genre

Skriveredskaber, papir/pc

Klasselokalet, evt. grupperum

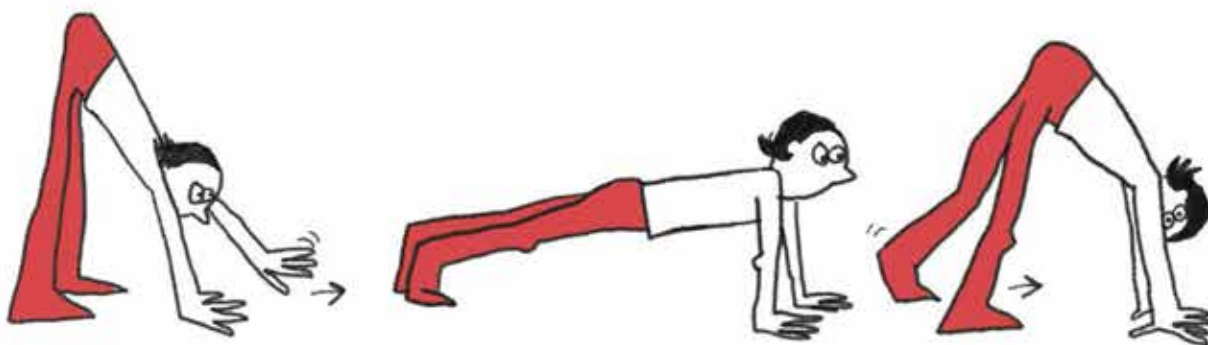
30-45 min.

ØVELSENS FORLØB

Eleverne inddeles i små grupper på 3-4 personer og skal formulere tekster ud fra bevægelser. Den første i gruppen laver en bevægelse, som beskrives i teksten. Aftal evt. inden, hvilken genre der skal bruges; fx artikel, teatermanuskript, eventyr, novelle. Sideløbende skal der formuleres en handling i teksten, der passer til bevægelsen. Den næste i gruppen laver en ny bevægelse, mens de øvrige formulerer osv.

Variation:

- > Arbejd med strukturen i teksterne.
- > Anvend ord fra forskellige ordklasser for at variere sproget.
- > Lav beskrivende tekster med mange tillægsord.
- > Omskriv en tidligere læst tekst, så der indgår bevægelser som i eksemplet.

OPGAVEEKSEMPEL

En gruppe kunne fx skrive en avisartikel:

SILOULYKKE UNDGÅET I SNURREKØBING

Snurrekøbing: Den 12-årige Emil fra Snurrekøbing har i flere år brugt fritiden på at hoppe højt med armene langt oppe over hovedet. Han har ofte overtalt kammeraterne til at være med. Sammen med kammeraten, en 11-årig dreng fra gården ved siden af, har han også slået et utal af kolbøtter både forlæns og baglæns lige i nærheden af gårdens silo - altid uden at der har været fare på færde. Forleden fandt de to kammerater på at kravle over et højt gitter, der omringer siloen. Det lykkedes dem uden at bruge hverken arme eller hænder, fordi de var så veltrænede. Bag hegnet stødte de ind i den store silo og slog i første omgang deres tåspidser ret meget. Det afholdt dem dog ikke fra også at kravle helt op på siloen og balancere rundt på silokanten. De cirklede rundt på skæbnsvanger vis på silokanten i lang tid. Det var helt utroligt, at de kunne holde balancen, har flere naboer berettet. Til sidste styrtede de dog ned - pladask, heldigvis blot ved siden af siloen, hvor de lå og ømmede sig. Forældrene kom styrtende, men kunne konstatere at begge var uskadte. Efterfølgende har man dog søgt Sikkerhedsstyrelsen om et højere hegn, og det er man nu ved fælles hjælp i gang med at rejse omkring gården i Snurrekøbing.

Der arbejdes med de færdige tekster efterfølgende. En fra gruppen læser, de øvrige udfører. Herefter bytter man tekst med en anden gruppe, så man kommer igennem alle tekster/bevægelser.

KLEMMEBOLD

Skriftligt udtryk med variation og disponering

Blød bold, klemmer eller andet til at fastgøre ordkort, kegler til mål

Gymnastiksal, stort lokale eller udeområde

25-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Klassen deles i to hold. Hvert hold forsynes med minimum 5 klemmer per deltager samt ekstra klemmer til eget mål (banen er som en lille fodboldbane med mål i begge ender). De resterende klemmer placeres i eget mål. Bolden gives op, og der spilles almindelig fodbold samtidig med, at der jages klemmer. Lykkes det at erobre en klemme fra det modsatte hold, tages klemmen med tilbage til eget mål. En klemme udløser et ordkort med en sætning til sidst. Ved scoring tages 5 klemmer med tilbage til eget mål. Der spilles på tid, og når kampen fløjtes af, samles holdet ved eget mål. Hvert hold danner tekster med sætningerne fra de indsamlede ordkort/klemmer. Det gælder om at formulere en lang og varieret tekst.

Variation:

- > Ord på klemmer eller ordkort i stedet for sætninger.
- > Skrivepauser undervejs eller skrivere på holdet.

KROPSSPROG

Skriftligt udtryk med variation

Ord fra forskellige ordklasser, evt. forberedte instrukser

Et lokale med god plads eller udeområde

20-30 min.

ØVELSENS FORLØB

Eleverne inddeles i små grupper på 3-4 personer. Alle på holdet får en række ord per person - ord fra kendt tekst anvendes. Der skal være et ord til hver hånd, fod, knæ, albue samt hoved (dvs. 9 ord per person). Der skal nu dannes sætninger ved et placere kropsdel og ord på et tildelt område på gulvet. Læreren giver instrukser undervejs; fx "I skal nu bruge 5 hænder, 5 fødder, en albue, et knæ og to hoveder". Kropsdelene skal røre gulvet sammen med de udvalgte ord, og gruppen skal fortælle, hvilken sætning de har formuleret.

Variation:

- > Anvend sætninger fra en kendt tekst og lav en sammenhængende tekst.
- > Anvend ord fra bestemte ordklasser.
- > Stil krav til for-feltet i sætningerne.

Se mere i hæfterne "Sproglig korrekthed"
samt "Læsning, genretræk og forståelse"
Hent andre øvelser på www.sætskolenibevægelse.dk

MATERIALET ER UDGIVET MED STØTTE FRA NORDEA-FONDEN
OG UNDERVISNINGSMINISTERIETS UDLODNINGSMIDLER

UNDERVISNINGS
MINISTERIET

NORDEA
FONDEN

dansk
skoleidræt